

แหล่งการเรียนรู้สถาบันปรีดี พนมยงค์ : การขับเคลื่อนทางด้านศิลปวัฒนธรรม PRIDI BANOMYONG INSTITUTE LEARNING RESOURCE: THE ARTS AND CULTURAL DYNAMICS MOVEMENT

พิศรวส ภูทอง / PISSARAVAS POOTONG

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
DOCTORAL OF ARTS STUDENT IN ARTS AND CULTURE RESEARCH, FACULTY OF FINE ARTS,
SRINAKARINWIROT UNIVERSITY

อานา เย็นสบาย¹ / AMNART YENSABAI

พฤติ สุภเศรษฐศิริ² / PRIT SUPASETSIRI

วิรุณ ตั้งเจริญ³ / WIROON TANGCHAROEN

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง แหล่งการเรียนรู้สถาบันปรีดี พนมยงค์ : การขับเคลื่อนทางด้านศิลปวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการของสถาบันปรีดี พนมยงค์ที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม อันนำไปสู่แหล่งการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในสังคมไทย 2) วิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการพื้นที่และกิจกรรมที่ส่งเสริมการขับเคลื่อนผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมของสถาบันปรีดี พนมยงค์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในยุคปัจจุบันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนายปรีดี พนมยงค์ และสถาบันปรีดี พนมยงค์ ตั้งแต่ช่วงเวลาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2555 และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Key Information) ผลการวิจัย พบว่า

1) สถาบันปรีดี พนมยงค์ เป็นองค์กรเอกชนที่จัดตั้งเป็นอนุสรณ์ให้แก่นายปรีดี พนมยงค์ มีความเป็นเอกเทศในการบริหารจัดการที่ไม่อยู่ในกรอบมีความแตกต่างจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนโดยทั่วไป ภายใต้แนวความคิดเพื่อการส่งเสริมความรู้ทางด้านประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมในทุกๆแขนง ด้วยกระบวนการที่แตกต่างกัน ให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษาและบุคคลทั่วไป ตามอุดมการณ์และแนวคิดของปรีดี พนมยงค์เป็นหลัก

2) สถาบันปรีดี พนมยงค์ มีการดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ ด้วยการนำเอาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของสังคม

ไทย มาสร้างกิจกรรมทางด้านประชาธิปไตยผ่านกระบวนการทางด้านศิลปวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นที่จะให้ความรู้แก่นิสิต นักศึกษาและประชาชนที่เข้ามาหาความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและศิลปวัฒนธรรมสถาบันปรีดี พนมยงค์ อย่างไรก็ดี สถาบันปรีดี พนมยงค์ มีข้อจำกัดด้านการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ในลักษณะสัญจรตามเมืองใหญ่ เพื่อที่จะเผยแพร่ผลงานและแนวคิดของนายปรีดี พนมยงค์ทางด้านประชาธิปไตย ให้กับคนในชุมชนหรือท้องถิ่น ถือเป็นมุมมองเชิงโครงสร้างทั้งด้านสังคม การเมือง และการศึกษาในระดับประเทศ อันส่งผลต่อการเรียนรู้ทางด้านประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมของไทยที่เป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน

คำสำคัญ : แหล่งการเรียนรู้ การขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรม

¹รองศาสตราจารย์สาขาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประธานคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานินพนธ์

²รองศาสตราจารย์สาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานินพนธ์

³ศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาสาขาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรรมการควบคุมการทำปฏิญานินพนธ์

Abstract

The research entitled “Pridi Banomyong Institute Learning Resource: The Arts and Cultural Dynamics Movement” was aimed 1) to investigate the administration affecting the arts and cultural dynamics movement the results of which contribute to cultural learning in Thai society and 2) to analyze the relation between space as well as activities to support the arts and cultural dynamics movement of Pridi Banomyong Institute and current social and political transformation in the era of globalization. It was qualitative research. The research data was collected from primary and secondary document of Pridi Banomyong Institute during BE 2538 – 2555 and questionnaire form. The findings revealed as follows;

1. Pridi Banomyong Institute was founded by private sector in commemoration of Pridi Banomyong. This establishment implemented administration autonomously in compliance with democracy concept promotion through all kinds of art and cultural activities relying on a wide range of processes. Pridi Banomyong's democracy maxim and related knowledge, including the realization of the principal factor that influenced democracy learning was expected to be transmitted to the students and the others in terms of democratic freedom and fraternity. Hence, Pridi Banomyong Institute played an important role in enhancing public understanding towards democracy according to Pridi Banomyong's thoughts and ideology.

2. The action of Pridi Banomyong Institute adopted the normative idea of learning resources defined as surroundings which made one learn successively based on application of social foundation such as arts and cultures to provide democracy activities, unlikely to the public sector or other agencies of the same kind via unlimited administrative processes. Not only would the students be educated with art and culture information, but they also indirectly learned democratic contents. However, the limitation of Pridi Banomyong Institute included impossibility to provide mobile activities in big cities in order to disseminate Pridi Banomyong's thoughts and ideology of democracy entirely. It was suggested to assign a particular division to deal with local inaccessibility for democracy conceptualization. This solution was nationally considered as a structural perception of society, politics, and education which was believed to have an effect on sustainable development of the country.

Keywords : Learning Resource, The Arts and Cultural Dynamics Movement

บทนำ

แหล่งเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ให้กับประชาชน ควบคู่ไปกับการศึกษาในชั้นเรียน และเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างพลเมืองที่ดีให้กับประเทศชาติ ภาครัฐจึงให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 25 ได้ระบุไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้ง แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อื่น อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: ออนไลน์) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งการเรียนรู้ที่ให้ความรู้ในด้านประชาธิปไตยควบคู่กับการให้ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นยังพบเห็นไม่ชัดเจน ประกอบกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่มีมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย และก่อให้เกิดความขัดแย้งของกลุ่มบุคคลที่แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่งดงามของไทยอันเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2555: ออนไลน์)

สถาบันปรีดี พนมยงค์ เป็นองค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับปรีดี พนมยงค์ (สถาบันปรีดี พนมยงค์, 2555 : ออนไลน์) ที่ส่งเสริมความรู้ในด้านประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยยึดถืออุดมการณ์และแนวคิดของปรีดี พนมยงค์เรื่องเสรีภาพและภราดรภาพทางประชาธิปไตยเป็นหลัก ซึ่งมีรูปแบบการให้ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมในทุก ๆ แขนงด้วยกระบวนการต่าง ๆ กัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อสืบทอดแนวความคิดทางด้านประชาธิปไตยของปรีดี พนมยงค์ ซึ่งอำนาจ เย็นสบาย (2552 : บทสัมภาษณ์) กล่าวว่า การให้ความรู้ด้านประชาธิปไตยด้วยกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ทางสถาบันปรีดี พนมยงค์ ดำเนินการอยู่นั้นมีประโยชน์ต่อนักเรียน นิสิต นักศึกษาและบุคคลทั่วไป และเขตพัฒนาได้ประกาศให้สถาบันปรีดี พนมยงค์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญแห่งหนึ่งในพื้นที่ของเขตวัฒนา

จากสภาพการณ์ข้างต้น ถือเป็นมุมมองเชิงโครงสร้างทั้งด้านสังคม การเมือง และการศึกษาในระดับประเทศ ที่ควรจะศึกษาถึงกระบวนการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ที่นำเสนอแนวคิดด้านศิลปวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทาง

ประชาธิปไตยอย่างหนึ่งอันเดียวกัน นั่นคือ สถาบันปรีดี พนมยงค์ ซึ่งการศึกษาวิจัย เรื่อง แหล่งการเรียนรู้สถาบันปรีดี พนมยงค์ : การขับเคลื่อนทางด้านศิลปวัฒนธรรมพบว่าสถาบันปรีดี พนมยงค์มีกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการที่เป็นกลาง ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสถาบันปรีดี พนมยงค์ ที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม อันนำไปสู่แหล่งการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในสังคมไทย
2. เพื่อวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการพื้นที่และกิจกรรมที่ส่งเสริมและขับเคลื่อนผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมของ สถาบันปรีดี พนมยงค์ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเมืองในยุคปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

สถาบันปรีดี พนมยงค์ นับเป็นตัวอย่างหนึ่งที่น่าสนใจในการออกแบบเรื่องพื้นที่คือ มีการตีความจากแนวความคิด และการใช้สัญลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมแทนความหมายทางการเมืองและประชาธิปไตย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาด้านการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดทางด้านประชาธิปไตยของนายปรีดี พนมยงค์
2. ศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่และกิจกรรมที่ส่งเสริมการขับเคลื่อนผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมของสถาบันปรีดี พนมยงค์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในยุคปัจจุบันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แหล่งการเรียนรู้สถาบันปรีดี พนมยงค์ : การขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรม ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ซึ่งพัฒนากรอบแนวคิดในเรื่องแหล่งการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ภายใต้บริบทที่เกี่ยวข้องกับสถาบันปรีดี พนมยงค์ ทั้งแนวคิด ปรัชญา และการดำเนินชีวิตของนายปรีดี พนมยงค์ เป็นกรอบในการกำหนดประเด็นคำถามในงานวิจัย รวมทั้งเป็นการเก็บข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนาม โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(Key Information) ซึ่งมี

ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความ รายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม ที่มีผู้ศึกษาอย่างแพร่หลาย มาประกอบการศึกษา ศึกษาที่มาของนายปรีดี พนมยงค์ และสถาบันปรีดี พนมยงค์ ที่มีความสอดคล้องกันในด้านต่างๆ เช่น ประวัติความเป็นมา แนวความคิด และการดำเนินงานของสถาบัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 จนถึง พ.ศ. 2555 ซึ่งการกำหนดปี 2538 เป็นช่วงเวลาของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากปี 2538 เป็นปีของการก่อตั้งสถาบันปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเอกสารหลักฐานต่างๆ ย่อมมีการจัดดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีความน่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง

2. การเก็บข้อมูลภาคสนามมีกระบวนการดำเนินการดังนี้

2.1 การสังเกต และจดบันทึก โดยศึกษาจากพื้นที่จริง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันปรีดี พนมยงค์

2.2 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก(In-depth interview) สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันปรีดี พนมยงค์ ทั้งในส่วนของผู้บริหาร กรรมการมูลนิธิ หรือผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายใต้ชื่อของสถาบันปรีดี พนมยงค์ จำนวน 5 คน คือ อาจารย์ดุขฎิ พนมยงค์ คุณสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย ศาสตราจารย์พิเศษธนนิติ เศรษฐบุตร ศาสตราจารย์พิเศษชาญวิทย์ เกษตรศิริ และรองศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีความรู้ด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ภายในและภายนอก ตลอดจนผู้บริหารของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ จำนวน 3 คน คือ ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ รองศาสตราจารย์ ดร.วรลักษณ์ บุญยสุรัตน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ

2.3 สืบหาข้อมูลกิจกรรมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ในสถาบันปรีดี พนมยงค์ ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ที่เริ่มดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ที่มีการก่อตั้ง ตลอดจนการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม จากผู้ที่มาเยี่ยมชมสถาบันปรีดี พนมยงค์ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่สถาบันปรีดี พนมยงค์ จัดขึ้น ระหว่างเดือนมีนาคม – มิถุนายน 2556

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ซึ่งมีข้อคำถามที่กำหนดไว้ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการพื้นที่ บุคลากร งบประมาณ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางด้านประชาธิปไตยของนายปรีดี พนมยงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. จัดหมวดหมู่ของคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
2. ทบทวนความสมบูรณ์ของข้อมูลที่เป็นคำตอบจากการเก็บข้อมูล
3. วิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะต่างๆ ดังนี้
 - 3.1 การตีความข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ที่มองเห็น
 - 3.2 การใช้ทฤษฎี และไม่ใช้ทฤษฎี ทั้งนี้อยู่ที่ความเหมาะสมของข้อมูล

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง แหล่งการเรียนรู้สถาบันปรีดี พนมยงค์ : การขับเคลื่อนทางศิลปวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า

1. สถาบันปรีดี พนมยงค์เป็นองค์กรเอกชนที่จัดตั้งเป็นอนุสรณ์แด่นายปรีดี พนมยงค์ ที่มีความเป็นเอกเทศในการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายใต้แนวความคิดเพื่อการส่งเสริมความรู้ทางด้านประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมในทุกๆ แขนง ด้วยกระบวนการที่แตกต่างกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อสืบทอดแนวความคิดทางด้านประชาธิปไตยของปรีดี พนมยงค์ ในเรื่องเสรีภาพ และภราดรภาพทางประชาธิปไตยให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษาและบุคคลทั่วไป ผ่านองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนายปรีดี พนมยงค์ และเห็นถึงความสำคัญของสถาบันหลักที่มีต่อการเรียนรู้ทางด้านประชาธิปไตย ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ที่นำเสนอแนวคิดด้านศิลปวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางประชาธิปไตยของสถาบันปรีดี พนมยงค์ มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้ภายในพื้นที่ของสถาบันปรีดี พนมยงค์ ดังนี้ (1) เป็นการรวบรวมและบันทึกองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของนายปรีดี พนมยงค์ตลอดจนประวัติความเป็นมาของนายปรีดี พนมยงค์ที่ทางสถาบันปรีดี พนมยงค์ สามารถเชื่อมโยงกับการสร้างองค์ความรู้ใหม่และการอนุรักษ์จากองค์ความรู้เดิมเพื่อเป็นฐานข้อมูล (2) กระบวนการถ่ายทอดและซึมซับความรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในพื้นที่รอบๆ สถาบันปรีดี พนมยงค์ และบุคคลภายนอกที่มาใช้พื้นที่ของสถาบันปรีดี พนมยงค์ในเชิงลึกที่ครอบคลุมทุกด้านเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมร่วมและสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนกับทางสถาบันเพื่อก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ รูปแบบการบริหารบุคคล และงบประมาณของสถาบันปรีดีฯ ขึ้นอยู่กับผู้ที่รับหน้าที่เป็นผู้จัดการสถาบันปรีดีฯ ซึ่งเป็นทั้งพนักงาน ผู้ประสานงานหลักในการดำเนินงาน/กิจกรรมต่างๆ ของสถาบันฯ และยังมีครูอุ้งน มาลิก ผู้ร่วมก่อตั้ง

สถาบันปรีดีฯ มาตั้งแต่ต้นที่ทุ่มเทและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสถาบันปรีดีฯ ส่วนคณะกรรมการมูลนิธิฯ จะรับทราบถึงผลการดำเนินงาน ตลอดจนแผนการจัดกิจกรรมของทางสถาบันปรีดีฯ โดยตรงจากการรายงานประจำปีเท่านั้น ซึ่งหน้าที่ที่สำคัญของคณะกรรมการมูลนิธิปรีดี พนมยงค์คือการจัดหาทุนในการบริหารจัดการให้แก่สถาบันปรีดี พนมยงค์ โดยรายได้ของทางสถาบันฯ ได้มาจากเงินที่ได้รับจากทางมูลนิธิปรีดี พนมยงค์ส่วนหนึ่ง และการบริหารจัดการพื้นที่ เช่น การให้เช่าพื้นที่เพื่อการจัดกิจกรรมจากบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกของทางสถาบันปรีดี พนมยงค์ฯลฯ (สินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย, 2553 : บทสัมภาษณ์)

ดังนั้นสถาบันฯ จึงมีบทบาทและกระบวนการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรู้ในด้านประชาธิปไตยให้กับประชาชนทั่วไป ตามอุดมการณ์และแนวคิดของปรีดี พนมยงค์ที่ยึดหลักประชาธิปไตย สันติภาพ และภราดรภาพที่เชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้ มาเป็นแนวทางในการบริหารงานและจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถาบันโดยมิให้เกิดความแตกแยก หรือถือข้างของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ซึ่งอาจทำให้สถาบันขาดความเป็นกลางทางการเมือง

2. สถาบันปรีดี พนมยงค์ มีการดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ด้วยการนำเอาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของสังคมไทยมาสร้างกิจกรรมทางด้านประชาธิปไตยผ่านกระบวนการทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการให้ความรู้กับนิสิต นักศึกษาและประชาชนที่เข้ามาหาความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและศิลปวัฒนธรรมของสถาบันปรีดี พนมยงค์ นั่นคือ รูปแบบภายในอาคารของสถาบันปรีดี แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ อาคารส่วนแรกเป็นโถงกว้างต่อจากสะพานไม้ ด้านบนเป็นห้องประชุมอเนกประสงค์ มีห้องระเบียงนิทรรศการ/ประชุมย่อยเป็นตัวยึดเชื่อม อาคารส่วนที่สองเป็นสำนักงานและห้องสมุด ศูนย์อนุรักษ์และซ่อมแซมศิลปะ โรงละครเล็ก และห้องประชุมอเนกประสงค์ โดยมีการกำหนดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญ คือ การจัดงานประกวดวาดภาพของเยาวชน การจัดแสดงผลงานทางด้านศิลปะ งานวรรณกรรม การแสดงทางละคร ดนตรี และคีตศิลป์ด้านต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยสอดคล้องกับความรู้ทางด้านประชาธิปไตย ภายใต้แนวคิดของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งรูปแบบการให้ความรู้ของสถาบันปรีดี พนมยงค์ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของทง นทีพิทักษ์ และคณะ (2550 : 13-15) ที่ว่า แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่าจะเป็นดำเนินการโดยภาครัฐ เอกชน หรือชุมชน จะดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพได้ ควรมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญคือ 1) จัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 2) สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นองค์กรเปิด สร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวเนื่องกับสภาพสังคม

วิถีชีวิตและสภาพเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่น 3) เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัย และสามารถจัดกระบวนการเชื่อมโยงกับองค์กรสถานศึกษาและชุมชนอื่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ห้องความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ได้รับการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ไปสู่ชุมชนอื่นๆ

นอกจากนี้จุดเด่นของกิจกรรมที่ส่งเสริมการขับเคลื่อนผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมของสถาบันปรีดี พนมยงค์ คือ ภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” ซึ่งปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ประพันธ์บท และทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการสร้าง (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2542 : 39 – 43) ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในร้อยภาพยนตร์ไทยที่คนไทยต้องชม (โดม สุขวงศ์, 2533 : 8-22) มาขยายและต่อยอดเป็นผลงานหรือประจักษ์วัตถุภาพ ฯลฯ เป็นการใชศิลปวัฒนธรรมเป็นตัวผลักดันต่อการเรียนรู้ในเรื่องของแนวคิดของนายปรีดี พนมยงค์ที่น่าสนใจ และมุ่งเน้นการให้ความรู้ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ โดยมองว่าการสร้างความรู้ทางด้านประชาธิปไตยให้กับเยาวชนสามารถที่จะต่อยอดการสร้างพลเมืองที่ดี และมีความพร้อมทางด้านประชาธิปไตยในคนรุ่นใหม่ ซึ่งกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางด้านศิลปวัฒนธรรมของสถาบันปรีดี พนมยงค์ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. กิจกรรมหลัก

1.1 งานวันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ วันที่ 24 มิถุนายน ของทุกปี

1.2 งานวันรัฐธรรมนูญ เป็นวันที่ได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญ คือ วันที่ 10 ธันวาคมของทุกปี

1.3 งานวันชาติกาลของนายปรีดี พนมยงค์ คือ วันที่ 11 พฤษภาคม ของทุกปี

1.4 งานวันสันติภาพไทย เป็นวันที่ทางเสรีไทยได้ประกาศว่าไทยไม่ได้มีส่วนร่วมกับการประทุษร้ายสงคราม คือ วันที่ 16 สิงหาคม ของทุกปี

1.5 งานปาฐกถาในหัวข้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปรีดี พนมยงค์ในด้านต่างๆ (สถาบันปรีดี พนมยงค์, 2555 : ออนไลน์)

2. กิจกรรมรอง

2.1 การจัดประกวดวาดภาพของเยาวชนโดยเน้น 3 หัวข้อ คือ 1)ประชาธิปไตย 2)เสรีภาพ

3) ความเป็นธรรม โดยเชื่อมโยงสาระทั้ง 3 หัวข้อให้เข้ากับวันครบรอบวันสำคัญต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปรีดี พนมยงค์

2.2 ศิลปะและสังคม (ปัจจุบันได้จากนิทรรศการมาเป็นเทศกาลทางศิลปะเพื่อขยายฐานทางด้านวัฒนธรรมออกไปสู่ศิลปะในแขนงอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี (สินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย, 2553 : บทสัมภาษณ์)

2.3 การประกวดหนังสือรางวัล “ช้างเผือก” รางวัล

“รัตน์ เปสตันยี” โดยเป็นการต่อยอดจากภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” ของนายปรีดี พนมยงค์ และในส่วนของรางวัล “รัตน์ เปสตันยี” เป็นชื่อรางวัลชนะเลิศการประกวดภาพยนตร์สั้นสำหรับบุคคลทั่วไป โดยเป็นความร่วมมือกับมูลนิธิหนังไทย

2.4 โครงการอบรมดนตรี “ลมหายใจ ดนตรี ชีวิต” ดนตรีบำบัดของอาจารย์ดุสิต บุญทัศนกุล พนมยงค์

2.5 ความร่วมมือกับทางสมาคมนักเขียน และสมาคมศรีบูรพา

2.6การจัดแสดงงานทางด้านศิลปะ ดนตรี การละครของกลุ่มเครือข่ายของสถาบัน เช่น กลุ่มพระจันทร์เสี้ยวการละคร กลุ่มเบบี๋มายด์ กลุ่ม B Floor คนหน้าขาว กลุ่มหุ่นมือ ฯลฯ

3. กิจกรรมทั่วไป

กิจกรรมทั่วไป มีลักษณะของกิจกรรมที่บุคคลภายนอกมาขอใช้สถานที่ เพื่อจัดปาฐกถา เสวนา ตลอดจนการจัดกิจกรรมฉายภาพยนตร์ที่ให้แง่คิดต่อสังคม เพื่อก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการประชาธิปไตยตามแนวคิดของปรีดี พนมยงค์

นอกจากนี้ สถาบันยังจัดกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ อีกจำนวนหนึ่ง เช่น การร่วมงานในวันชาติกาลปรีดี พนมยงค์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2556 : บทสัมภาษณ์) ความร่วมมือกับกลุ่มเสรีไทยในการจัดนิทรรศการที่อาคารเสรีไทยหรืองานมอบรางวัลมโนส เสียรังสีให้กับบุคคลที่สร้างสรรค์งานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง แต่น่าเสียดายที่การจัดกิจกรรมดังกล่าวขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อผู้สร้างงานแขนงนี้ การจัดงานนิทรรศการถาวร “ห้องแห่งแรงบันดาลใจ” ที่นำเอาเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรีดี พนมยงค์มาร้อยเรียงเข้าด้วยกัน เป็นต้น

อย่างไรก็ดี สถาบันปรีดี พนมยงค์ ก็มีข้อจำกัดของสถาบันปรีดี พนมยงค์ ในด้านการดำเนินกิจกรรมที่ไม่สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมเชิงสัญจรตามเมืองใหญ่เพื่อที่จะเผยแพร่แนวคิดและอุดมการณ์ทางด้านประชาธิปไตยของนายปรีดี พนมยงค์ให้กับบุคคลทั่วไปภายในประเทศที่มีความสนใจและต้องการจะศึกษาผลงานของนายปรีดี พนมยงค์ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งเกิดจากนโยบายการดำเนินงาน ดังนั้นจึงควรมีหน่วยงานเฉพาะที่สามารถดำเนินงานเผยแพร่ผลงานและแนวคิดของนายปรีดี พนมยงค์ทางด้านประชาธิปไตยผ่านผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมในแขนงต่างๆ ให้กับคนในชุมชน หรือท้องถิ่น ถือเป็นมุมมองเชิงโครงสร้างทั้งด้านสังคม การเมือง และการศึกษาในระดับประเทศ อันส่งผลต่อการเรียนรู้ทางด้านประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมของไทยที่เป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. สถาบันปรีดี พนมยงค์ ควรยึดหลักการนำเสนอภาพแหล่งการเรียนรู้เพื่อการขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรม โดยการสร้างกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง และสอดแทรกความรู้และแนวคิดทางด้านประชาธิปไตยของปรีดี พนมยงค์ เพื่อไม่ก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมต่อการดำเนินงานของสถาบันฯ และยังส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของคนในองค์กรที่มาจากหลายฝ่ายหลากหลาย และต่างทัศนคติต่อประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบันให้สามารถที่จะทำงานร่วมกันได้ตามวัตถุประสงค์ของทางสถาบันปรีดี พนมยงค์ และมีความสัมพันธ์ในลักษณะเกื้อกูลกันทั้งในด้านสังคม ศิลปะ วัฒนธรรมและการเมืองต่อกัน

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนแนวคิดประชาธิปไตยตามหลักและวิถีทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยในบริบทของสังคมไทย เพื่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและการเมืองที่ยั่งยืน

ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในประเทศไทย
2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). เกี่ยวกับกระทรวงวัฒนธรรม.

สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2555, จาก

<http://www.m-culture.go.th/ringtone.about.php>.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). พระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กันยายน

2555.<http://www.seal2thai.org/kru/kru012e.htm>.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2542). ภาพยนตร์กับการเมือง(เลือด

ทหารไทย-พระเจ้าช้างเผือก-บ้านไร่ของเรา)

กรุงเทพฯ : คอมแพคท์พรีนท์.

_____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิศรวาส ภูทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2556.

โดม สุขวงศ์. (2533). ประวัติภาพยนตร์ไทย. กรุงเทพฯ : องค์การคำของคุรุสภา.

ทง นทีพิทักษ์ และคณะ. (2550). แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ 4 ภูมิภาค. กรุงเทพฯ :

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สถาบันปรีดี พนมยงค์. (2555). ความเป็นมาของสถาบัน

ปรีดี พนมยงค์. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2555,

จาก <http://www.pridiinstitute.com>

สินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิศรวาส ภูทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สถาบันปรีดี พนมยงค์ เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2553.

อำนาจ เย็นสบาย. (2552). เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิศรวาส ภูทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อาคารประสานมิตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2552.